

“Hayvan Araştırmaları ve Etik” Ders Tanıtım Bilgileri

Dersin Adı	Kodu	Yarıyılı	Teori (saat/hafta)	Uygulama (saat/hafta)	Laboratuvar (saat/hafta)	Yerel Kredi	AKTS
Hayvan Araştırmaları ve Etik	TET 718	Güz / Bahar	2	2	0	3	7
Önkoşullar	Yok						
Dersin Dili	Türkçe						
Dersin Türü	Seçmeli						
Dersin Verilme Şekli	Yüz yüze						
Dersin öğrenme ve öğretim teknikleri	Anlatım, Tartışma, Soru-Yanıt, Örnek Olay İncelemesi, Problem Çözme, Proje Raporu Hazırlama ve Sunma, Hayvan Deneyleri Etik Kurulu Başvuru Dosyası Hazırlama						
Dersin Sorumlusu	Prof. Dr. Nüket Örnek Büken, Doç. Dr. İlyas Onbaşlar, Dr. Öğr. Üyesi Önder İlgili, Dr. Öğr. Üyesi Müge Demir						
Dersin amacı	<p>Ders katılımcılarının deneylerde hayvan kullanımını bilimsel ve etik açıdan değerlendirebilmesi, hayvan kullanımını gerekçelendirilebilmesi ve hayvan araştırmaları ile ilgili ulusal ve uluslararası mevzuata ulaşabilmesi, bu mevzuatın gereklerine uygun proje metni hazırlayabilmesi amaçlanmaktadır.</p> <p>Hayvan deneylerinin amaç, yöntem ve sonuçlarının sadece bilimsel değil etik açıdan da değerlendirilmesini, bu açıdan 3R kuralına uygun olarak deneylerin planlanmasını ve yapılmasını sağlamak esastır.</p>						
Dersin Öğrenme çıktıları	<ol style="list-style-type: none">1. Araştırmalarda hayvan kullanımı ile ilgili etik sorun alanlarını tanımlayabilecek2. Hayvan araştırmalarında kullanılan 3R kuralını açıklayabilecek ve deney protokolüne uyarlayabilecek3. Hayvan refahı ile ilgili planlama ve uygulama yapabilecek4. Araştırmalarda hayvan kullanımı ile ilgili etik sorun çözme yollarını bilecek5. Araştırmalarda hayvan kullanımını gerekçelendirebilecek6. İlgili konuda ulusal ve uluslararası mevzuata ulaşabilecek7. Hayvan Deneyleri Etik Kuruluna proje önerisi sunabilecek						
Dersin içeriği	<p>Deney hayvanları ile ilgili tüm yasalar temelde deneyde kullanılan hayvanların haklarını, gönencini korumayı hedeflemektedir; ama bu yasalar aynı zamanda, araştırmacıların faaliyetlerini koruyarak, araştırma yapılmasını teşvik de etmektedir. İlgili yasalar, araştırmacıların hem kendileri hem de “denekleri” için en uygun (“optimum”) koşulları sunduğundan araştırmanın gelişimini kolaylaştırdığı ileri sürülebilir. Yine ilgili yasalarda sunulan koruyucu önlemler araştırmanın niteliğini güvence altına da almaktadır; ve deneyin, ancak gerçekten gerekli olduğunda ve açıkça tanımlanmış bir protokole uygun olduğunda yapılmasına izin vermektedir.</p> <p>Değişik ülkelerde yürürlüğe konulan bu hükümler içerik ve uygulamaları bakımından kaçınılmaz olarak farklılık gösterebilir de yapılan hayvan deneylerinin etik ve bilimsel bütünlüğünü sağlamanın temeli olarak, yerine getirilecek ön gereklilikler ve uygulanacak ilkeler bakımından genellikle birbirleriyle uyumlu oldukları söylenebilir.</p>						

Kaynaklar	<ul style="list-style-type: none"> • Bankowski;Howard,J.N.(1984). Biomedical Research Involving Animals : Proposed International Guiding Principles (Proceeding of the XVIII CIOMS Round-table Conference), CIOMS, Geneva. • Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik (<i>Resmi Gazete 13.12.2011-28141</i>) <i>Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı</i> • Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelik (<i>Resmi Gazete 13.08.2010-27671</i>) <i>Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı</i> • Hacettepe Üniversitesi Hayvan Deneyleeri Yerel Etik Kurul Yönergesi. http://www.etikkurul.hacettepe.edu.tr/hdek/etikkurulyonerge020318.pdf • Hacettepe Üniversitesi Hayvan Deneyleeri Yerel Etik Kurulu-ALTERNATİF YÖNTEMLER 2007 (http://www.etikkurul.hacettepe.edu.tr/hdek/egitim.php#e2) • Hayvan Deneyleeri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik (<i>Resmi Gazete 15 Şubat 2014 - 28914</i>) <i>Orman ve Su İşleri Bakanlığı</i> • Büken NÖ. “Hayvan Deneyleerinde Araştırmacı Sorumluluğu ve Deneyleer Hayvanının Hakları”, Hacettepe Tıp Dergisi, 2006, 37(1), Mart 2006: 1-5. • PORTER, D.G. (1992). Ethical Scores for Animal Experiments. <i>Nature</i>, 356(12): 101-102. • Sungurbey, İ. (1992). Hayvan hakları, İstanbul Üniversitesi Yayın No:3685, İstanbul. • Van Zutphen,L.F.M. (2001). Principles of Laboratory Animal Science, Elsevier, Netherlands. • Eila Kaliste (2007). The Welfare of Laboratory Animals, Springer, Netherlands. • Animal Welfare And The Three Rs: Replacement, Refinement and Reduction. Understanding Animal Research, http://www.understandinganimalresearch.org.uk/how/three-rs/
-----------	--

“Hayvan Araştırmaları ve Etik” Haftalara Göre İşlenecek Konular
Perşembe 14:00-17:00

Hafta	Tarih	Tartışılacak işlenecek Konular
1. Nüket Örnek Büken	26.09.24	Tanışma, beklentilerin alınması ve kaynak paylaşımı, Hayvan hakları kavramının tartışılması, Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi, Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmaların tarihçesi, Tarihsel süreçte antivivisection akımlar
2. Nüket Örnek Büken	03.10.24	Sağlık Bilimlerinde hayvan deneyleerinin yapıldığı alanlar ve yaşanan sorunlar, Hayvan deneyleerinin tanımlanması ve günümüzde hayvan deneyleeri yapılan alanların belirlenmesi, Deneyleer hayvanı tanımı, deneyleer hayvanı laboratuvarının koşulları
3. Müge Demir	10.10.24	Laboratuvar hayvanları kullanım ilkeleri, 3R-kuralının tanımlanması, tartışılması; Yerine Geçirme/Farklı yömteme başvurmak (Replacement), Azaltma/Gereksiz yere hayvan kullanmamak (Reduction), Arındırma (Yömtemin olumsuz yönlerini azaltmak ve verimliliği arttırmak) (Refinement). Araştırmacı-deneyleer hayvanı ilişkisinde araştırmacı sorumluluğu
4. Önder	17.10.24	Deneyleerin hedefi, Deneyleerin amacına ulaşabilirliği, Kullanılan hayvan türü, Beklenen ağrı, Hayvan rahatsızlığının süresi, Deneyleerin süresi

İlgili		(kullanılan hayvan türünün kendi yaşam süresiyle orantılı olarak saptanmaktadır), Kullanılan hayvan sayısı, Hayvan bakımının kalitesi.
5. Müge Demir	24.10.24	PETA (People For The Ethical Treatment of Animals) HAYTAP (Hayvan Hakları Federasyonu) örnekleri ile sivil toplum kuruluşları çalışmaları
6. İlyas Onbaşlar	31.10.24	Hayvan Deneyleri Etik Kurulu'nun çalışma prensipleri, Deney hayvanı kullanım sertifikaları, programları ve içerikleri. Konu ile ilgili ülkemizdeki etik ve yasal düzenlemeler. Hayvan deneylerine alternatifler.
7. İlyas Onbaşlar	07.11.24	Hayvan refahı, hayvan davranışları ve davranış refah ilişkisi
8. Tüm Öğr. Üyeleri	14.11.24	Hayvan Deneylerinin Tasarlanması, Hayvan Deneyleri Etik Kuruluna başvuru, proje önerisi dosyalarının sunumu
9. İlyas Onbaşlar	21.11.24	Hayvan barındırma alanlarındaki çevresel faktörlerin optimizasyonu, stres kaynaklarının yönetimi
10. Erdem Karabulut	28.11.24	Hayvan deneylerinde biyoistatistik
11. İlyas Onbaşlar	05.12.24	Türe ve yaşa uygun kafes seçimi ve kafeslerin hazırlanması
12. İlyas Onbaşlar	12.12.24	Ajite hayvanların sakinleştirilerek tutulması
13. İlyas Onbaşlar	19.12.24	Kafes oyuncaklarının önemi, oyuncak hazırlama
14. İlyas Onbaşlar	26.12.24	Yeni doğan bakımı ve yuva materyali hazırlama
15.	09.01.25	Genel hazırlık-proje önerisi sunumları-Sınav 06-22 Ocak 2025 Genel Sınav notlarının elektronik ortamda iletilmesi

“Hayvan Araştırmaları ve Etik” Değerlendirme Sistemi

Yarıyıl içi Çalışmaları	Sayısı	Katkı Payı
Devam	14	10
Laboratuvar	-	-
Uygulama	14	10
Alan Çalışması	-	-
Derse Özgü Staj (Varsa)	-	-
Ödevler	1	10
Sunum	1	10

Projeler	-	-
Seminer	-	-
Ara Sınavlar	-	-
Genel Sınav	1	60
Toplam		100
Yarıyıl İçi Çalışmalarının Başarı Notuna Katkısı		40
Yarıyıl Sonu Sınavının Başarı Notuna Katkısı		60
Toplam		100

“Hayvan Araştırmaları ve Etik” AKTS (Öğrenci İş Yükü) Tablosu

Etkinlikler	Sayı	Süresi (Saat)	Toplam İş Yükü
Ders Süresi (x14)	14	2	28
Laboratuvar	0	0	0
Uygulama	14	2	28
Derse Özgü Staj (varsa)	0	0	0
Alan Çalışması	0	0	0
Sınıf Dışı Ders Çalışma Süresi (Ön çalışma, pekiştirme, vb)	14	4	56
Sunum / Seminer Hazırlama	1	10	10
Proje	0	0	0
Ödevler	1	33	33
Ara sınavlara hazırlanma süresi	0	0	0
Genel sınavlara hazırlanma süresi	1	55	55
Toplam İş Yükü			210

“Hayvan Araştırmaları ve Etik” Dersin Öğrenme Çıktılarının Program Yeterlilikleri ile İlişkilendirilmesi

Program yeterlilikleri	Katkı düzeyi*				
	1	2	3	4	5
1. Biyotıp alanında uygulanan ileri teknolojinin ne tür etik sorunlar/değer sorunları ortaya çıkaracağı hakkında ileri düzeyde bilgi sahibidir					X
2. Biyoetik, sağlık etiği, tıp etiği ve klinik etik alanlarında ortaya çıkan değer sorunlarına toplumsal duyarlılık ve çevre duyarlılığı ile yaklaşır, etik ikilemlerin farkındadır ve bu etik ikilemlerin çözümünde ilgili etik sorun çözüme yöntemlerini tanımlar, özgün sorun çözüme yöntemleri geliştirir ve uygular					X
3. Çalıştığı kurumda etik kurul (araştırma, klinik, deney hayvanları, akademik...) gereksinimini belirlemeye katkı sunar ve etik kurul kuruluşunda liderlik yapar.					X
4. Çalıştığı kurumda gereksinim duyulduğunda biyoetik, biyotıp kapsamında karşılaşılabilecek her türlü etik sorunun çözümü konusunda başvuranlara “etik danışmanlık” verir					X
5. Biyoetik ve biyotıp etiği alanında ulusal ve uluslararası etik ve yasal düzenlemeleri kurumsal ve ulusal politikaları sistematik bir yaklaşımla değerlendirir, kullanır ve eleştirel düzeyde katkı sunar					X
6. Biyoetik (tıp etiği) alanında yaşanan/yaşanabilecek sorunları ortaya koyacak ve bunlara çözüm olabilecek ulusal ve uluslararası düzeyde niteliksel ve niceliksel, disiplinler arası, çok disiplinli veya disiplinler üstü özgün araştırma projeleri tasarlar, yürütür, yorumlar, raporlaştırır ve akademik kurallara uygun özgün eserler haline getirir.					X
7. Biyoetik alanıyla ilgili güncel gelişmeleri ulusal değerler ve ülke gerçekleri doğrultusunda, toplumsal cinsiyet duyarlılığıyla toplum yararına kullanır ve biyoetik ve biyotıp etiği alanında politika metinlerinin, etik rehberlerin, ulusal ve uluslararası etik ve yasal düzenlemelerin hazırlanmasında aktif rol oynar.					X
8. Ulusal (TTB Etik Komisyonu, TEDMER...) ve uluslararası etik komite ve komisyonlarda (UNESCO, ICH-GCP...) aktif görev alır, liderlik yapar			X		

9. Biyoetik, sağlık etiği, tıp etiği, klinik etik ve tıp tarihi alanlarında lisans ve lisansüstü düzeyde, gerektiğinde de toplum eğitimi düzeyinde eğitim programları hazırlar ve yürütür.					
10. Bilim tarihinin bir parçası olarak tıp tarihini evrimsel yaklaşımla değerlendirir, mesleğin geğmişten bugüne gelişimini, temel düşünce ve felsefi yaklaşımların çerçevesini, mesleğin dayandığı temeller çevresinde oluşan değerler sistemini tanımlar					
11. Tarihi olayları değerlendirirken fon-figür ayrımı yapar, neden-sonuç ilişkilerini görür, geğmişle bugünü değerlendirirken geleceği öngörür			X		
12. Tıp tarihi metodolojisine dayanarak, ulusal ve uluslararası düzeyde disiplinler arası, çok disiplinli veya disiplinler üstü özgün araştırma projeleri tasarlar, yürütür, yorumlar, raporlaştırır ve akademik kurallara uygun özgün eserler haline getirir.					
13. Alana ilişkin bilgisini ulusal ve uluslararası eğitim ve bilim ortamıyla paylaşım amaçlı yazılı ve sözlü olarak etkin ve sistemli şekilde aktarır.			X		

*1 En düşük, 2 Düşük, 3 Orta, 4 Yüksek, 5 Çok yüksek